

OPIEKUN KATOLICKI

№ 18.

W pracy i oświacie, przyszłość nasza!

Rok XVI.

Bytom (Beuthen O.S.) dnia 2 marca 1889.

„Opiekun Katolicki”, (dawniej „Gazeta Górnośląska”) wychodzi co środę i sobotę. *Przedpłata kwartału* wynosi na pocztach jak i dla miejscowych 1 markę; w Austrii z przesyłką 75 cent.; w Ameryce 1/2 dolara. *Listy* nadsyłać należy franko pod adresem: Redakcyja lub Ekspedycyja „Opiekuna Katolickiego” w Bytomiu (Beuthen O.S.) Dyngosstrasse 27. *Za ogłoszenia* płaci się od wiersza petytowego lub zajętego miejsca 20 fen.

Ogłoszenia przyjmuje Ekspedycyja w miejscu, jako też i w Wrocławiu Radolf Messe oraz Haasenstein & Vogler w Berlinie i Hamburgu. — W Warszawie Rajchman i Frenkler, ulica Senatorska No. 18. — W Frankfurcie n. M. Daube & Co. — W Paryżu i na całą Francję A. Sławiński Pariz Rue Véselý Nr. 3. *Rękopisma* nadesłane Redakcyi nie zwracają się, lecz bywają niszczone.

Bytom, dnia 1 marca.

Regencyja opolska wydała rozporządzenie do inspektorów, ażeby pomyśleli nad zaprowadzeniem niemieckich szkółek dla dzieci, tak zwanych ochronek, w którychby dziecko od najpierwszej młodości znajdowało się w rękach niemieckich nauczycielek względnie zakonnic (dyakonisek).

W sprawie tej zabiera także głos „Neisser Ztg.” w korespondencji pochodzącej, jak twierdzi, od osoby, która tutejsze stosunki zna doskonale, a na której wywody zupełnie się zgodzić możemy:

„Projektowane przez rząd ochronki są konieczną dalszą konsekwencją istniejących obecnie usiłowań jego na polu szkolnictwa i skutkiem smutnych wyników, jakie w obecnej metody uczenia osiągnięto. Inspektorowie szkółki, — choć nie wszyscy — muszą sobie powiedzieć, że na stopniu najniższym przez cały rok tylko próżną młóci się słomę! Niemieckiego nauczyciela dzieci nie rozumieją, nie rozumieją pisma. Co możniew przy największych usiłowaniach i trudach wbije się w pamięć, to wywietrzeje z głowy w czasie feryi i męka zaczyna się na nowo. — Wprawdzie dziecko ma zadziwiającą pamięć. Umie ono z czasem na wyuczone mechaniczne pytania dawać odpowiedź trafną. Zrozumienie jednak odpowiedzi nie istnieje bynajmniej, dla czego mają słusność ci, którzy, zastanawiając się głęboko i sumiennie, twierdzą, że szkoła na Górnym Ślązku się cofa. Ci, którzy się nie chcą ludzi, którzy wbity dziecku w głowę balast pamięciowy,

mechaniczne odpowiedzi biorą za dobrą monetę, za złoto pełnej wagi, mylnie twierdzą, że szkoła robi postępy! Że to nie jest niestety prawdą, że na drodze od r. 1874 odebranej nie można postępować ze skutkiem, tego dowodzi nowa próba zaprowadzenia ochronek.

„Projektowane ochronki dla dzieci mają uchronić istniejącą metodę nauki od bankructwa.

„Ochronki te mają dać dziecku w każdym razie przynajmniej jakie takie pojęcie o języku niemieckim, ażeby gdy nadejdzie czas obowiązkowej nauki szkolnej, w pierwszych latach nie siedziało napróżno na ławach szkolnych.

„Czy logika życzeń politycznych jeszcze pójdzie tak daleko, jak idzie w Rosyi nasz przyjaciel i sąsiad? Albo czy rodzicom, gdyby i te ochronki nie prosperowały, w obcowaniu z dziećmi tylko niemieckiego języka będzie wolno używać, nie wiemy. P. Kardorff takby może prorokował: to nastąpi później! Jeżeli mnie pozwolicie o tem wydać sąd, to takbym odrzekł: Dobrodziejstwo to nakłada rząd w wielkiej części na gminy, a dozory szkolne i gminne je odrzuca, ponieważ właścianie już i tak dosyć uczynili dla szkoły i jeszcze czynić muszą, a nadto obarzeni są innemi rozlicznymi podatkami.

„Jeżeli dobrodziejstwo to zaprowadzonym będzie na koszt państwa, to jest ono płodem poronionym, jeżeli nauczycielka nie będzie osobą znaną, pobożną i religijną, a nawet, gdyby i taką była, będzie uczęszczanie do tych ochronek nieregularne, nauka dziurawą

i bezskuteczną. Któraż bowiem matka powierzy dobrowolnie swoje dziecko osobie nieznaney, z którą nie może się porozumieć?”

O stósunku do lekarzy.

Czcij lekarza dla potrzeby, albowiem go Najwyższy stworzył. Bo od Boga jest wszelkie lekarstwo. Najwyższy stworzył lekarstwa z ziemi, a człowiek mądry nie będzie się niemi brzydził. — Ekklesiastyk 38, 1—4.

Lud nasz zwykle za mało dba o zdrowie swoje, a jeżeli niedomaga, to albo do jakiego pokątnego, albo do żadnego nie udaje się lekarza, obawiając się zbyt wielkich kosztów. Co się tyczy kosztów, to rzeczywiście nie są tak wielkie, a choć też zasięgniesz rady u lekarza i zakupienie lekarstwa w aptece coś kosztuje, mniej to jest najczęściej jak to, co stracisz przez przedłużenie się choroby twojej, która zrosztę przez to staje się częstokroć nieuleczalną. Naprzykład zapalenie płuc jest bardzo niebezpieczną chorobą, jeżeli wczesnie nie zostanie lekarz przywołany; skoro zaś natychmiast, przy pierwszym początku lekarz stanie przy łożu chorego, to zdolnym jest zapobiedz wybuchnięciu tej choroby.

Jak sobie postępować w obec lekarzy, tego uczą nas powyższe wymienione ogólne prawa, wzięte z Pisma świętego. Dodać tylko trzeba, że na tem miejscu znajdujemy też nadmienienie, ażeby do wyuczonych należycie udawać się lekarzy. „Nauka lekarzowa podwyższy głowę jego.”

wych skutkach nieczystości, nawet ze względu na dostatek, nie można wiele mówić głośno.

Nigdy nie może ogólna zamożność zapanować w narodzie, w którym czyste obyczaje nie są ogólne i nie są mocno ugruntowane. Mówiłem na początku, że sprawa socyalna, robotnicza jest przede wszystkim sprawą dobrych obyczajów. Bogaci mogą często oddawać się niemierności i obyczajom nieczystym, a pozostaną jeszcze bogatymi, choć i oni się często niszczą tymi grzechami. To nie jest zaletą bogactwa, lecz niebezpieczeństwem, jakie w sobie mieści. Lud jednak musi zubożeć, skoro jest niemiernym i złych obyczajów. Bóg tak urządził, że człowiek z reguły tylko przez cnotę nawet w doczesności szczęśliwym być może.

Nie więcej miłego i ludzkiego, nic człowieka więcej nie chroni i nie broni od kolebki przez całe życie, przed własnym i cudzym niebezpieczeństwem jak czyste obyczaje. Nic natomiast więcej wrogiego człowiekowi, jak obyczaje nieczyste; nic tak niebezpiecznego dla szczęścia ducha i ciała człowieka; w obec żadnej szkody człowiek nie jest tak bezbrojnym, jak w obec szkody ze złych obyczajów; nie jest przyczyną tyle ubóstwa, choroby a biedy.

Zachowujcie więc, jako największy skarb domu i rodziny, czystość obyczajów, które dzięki

Bogu, w domach katolickich na świecie cząsto i gęsto się zamachodzą. Jan św. widział Babilon jako zwodzicielkę do nieczystości, a pijaną krwią świętych i świadków Chrystusa. Obraz ten, to zwodzicielka pijaną krwią chrześcijan, uprzytomnia nam tę prawdę, że złe obyczaje a nienawiść, przeciw Kościołowi, zawzięte ze sobą połączone. Zawsze złe czasy na świecie, kiedy nieczyste obyczaje i nienawiść przeciw Kościołowi panują, aby człowieka zwiésić i zepsować. W takich czasach dziś żyjemy. Czas dzisiejszy pełen nienawiści do Kościoła katolickiego, wielkiego świadka Chrystusowego na ziemi, pełen zwodzicieli i zwodzicielki do rozwziętości, a złych obyczajów. Aby obyczaje ludu zepsować, do tego używają dwóch środków, które wam znać wypada, aby siebie i dzieci uchronić od zepsucia obyczajów.

Pierwszym środkiem szerzenia nieobyczajności to owe złe zasady zmierzające do tego, aby osłabić w ludzie wstręt do obyczajności. Kiedy chrześcijaństwo uczy, że to grzechy najszkarszniejsze, świat stara się je uniewinnić i ubarwić; kiedy żadne uczucie nie jest tak głęboko wrodzone sercu niewinnemu jak wstyd i wstręt do nieobyczajności, świat wmawia w siebie, że to rzecz naturalna i dozwolona. Kiedy żaden grzech nie rodzi więcej nieszczęścia i nie wyciska więcej

Szczęście doczesne.

(Dalszy ciąg.)

Od czystości obyczajów zależy pomysłność rodzin, szczęście i błogosławieństwo wszystkich członków rodziny. Tylko rodzina czystych obyczajów mieści w sobie spokój i szczęście, jakie Bóg przeznaczył dla życia rodzinnego; tylko rodzina czystych obyczajów obfitym źródłem i szkołą cnot przyrodzonych i nadprzyrodzonych; tylko rodzina czystych obyczajów prowadzi do owego ugruntowanego dostatku, jaki spotykamy u ludu miejscami.

Nieczyste obyczaje niszczą wszystko. W domu nieczystych obyczajów ani błogosławieństwa, ani spokoju, ani szczęścia; dom taki jest prawdziwą szkołą grzechów; w domu nieczystych obyczajów panuje niemierność, rozrzutność, nieporządek, a wreszcie ubóstwo.

Dostatek, a dobre obyczaje, bieda a złe obyczaje połączone ze sobą. Mógłbym wam tego dowieść wkrótce, lecz wyczerpnąć całego związku pomiędzy temi sprawami nie mogę. O straszli-

W szczególności zaś stosunek publiczności do lekarzy dobrze określony jest w następujących paragrafach, które swego czasu zostały w Nowym Jorku, a jednoznacznie przyjęte przez lekarzy w zgromadzeniu w Monachium. Otóż tak brzmią:

§ 1. Członkowie stanu lekarskiego mają tak trudne obowiązki względem społeczeństwa, tak często zmuszeni są poświęcać zdrowie, a nawet życie dla dobra swych pacjentów, że mają prawo liczyć na należyte uznanie ze strony publiczności.

§ 2. Pacjent obowiązany jest przedewszystkiem powierzać swe zdrowie tylko fachowo ukształconemu dyplomowanemu lekarzowi. Gdy w żadnym innym zawodzie nie zdajemy się na zręczność człowieka nie posiadającego fachowego wykształcenia, to tem mniej przypuścić się godzi, aby ktoś przez samo przypatrywanie się mógł nabrać dostatecznej biegłości w medycynie, która, jak wiadomo, jest najtrudniejszą, najbardziej skomplikowaną nauką.

§ 3. Z pomiędzy lekarzy dyplomowanych, pacyenci wybierają powinni tych tylko, którzy prowadzą życie zgodne z powagą swego stanu, a zatem nie oddają się jakiej namiętności, lub zatrudnieniu niezgodnemu z zawodem lekarza. Najlepiej jest mieć dla siebie i dla swojej rodziny jednego domowego lekarza; jest bowiem rzeczą dowiedzioną, że lekarz obeznany z życiem chorego, jego skłonnościami i przyzwyczajeniami daleko skuteczniej leczyć może, niż inny mniej z temi właściwościami wcale nie obeznany. Pacjent ma szukać porady lekarskiej nawet w tych wypadkach, które za mało znaczące, lekkie uważa, często bowiem mimo nic nie znaczących objawów, choroba bywa groźną. Jeszcze bardziej zaleca się pacjentom, aby w cięższych chorobach bez zwłoki pomocy lekarskiej żądali, gdyż zdarza się nieraz, że lekarza wzywają za późno i swoją własną winę otoczenie chorego składa potem na karb wiedzy lekarskiej, lub na lekarza.

§ 4. Pacjent ma obowiązek wyznać swemu lekarzowi całą prawdę bez ogródki; jest to okoliczność niesłychanej wagi, od której życie często kreć zależy. Fałszywy wstyd nie zawsze jest stosowany, zwłaszcza gdy chodzi o zdrowie.

§ 5. Pacjent nie powinien nudzić i trudzić lekarza rozwickiem opowiadaniem rzeczy i zajęć, nie mających związku z wypadkiem choroby; wystarcza, gdy na pytania przez lekarza zadane, jasno i otwarcie odpowie.

§ 6. Pacjent musi bezwzględnie i natych-

miast poddać się wszelkim zleceniom lekarza. Niedokładne lub niedbale wykonywanie zleceń lekarskich, najmniejszy nawet błąd w tym kierunku, nieraz flet a nawet niebezpiecznie dla chorego skończyć się może. Uwaga ta tyczy się również przepisów lekarskich co do diety. Zwłaszcza rekonwalescenci do serca to sobie brać winni, gdyż nieraz przypłacają brak posłuszeństwa i wstrzeźliwości powtórzeniem się choroby, często niebezpieczniejszą od pierwotnego napadu.

Nie powinni pacyenci ufać wszelkiego rodzaju domorosłym lekarzom, owym lekarzom „cudownym“, raczej dziwnym, mającym na każdą chorobę niezawodny środek. Choćby te środki wydawały się na pozór niewinnymi, mogą być szkodliwe, a w każdym razie niszczą i opóźniają plan lekarza.

§ 7. Pacjent powinien podczas choroby unikać o ile możności nawet przyjacielskich odwiedzin innego lekarza, nie zajmującego się jego leczeniem. W razie przyjęcia takiej wizyty ma pacjent unikać wszelkiej rozmowy o swej chorobie; zdarzyć się bowiem może, że ów lekarz przyjaciel mimowolnie wypowie coś takiego, co zaufanie do lekarza ordynującego ku największej szkodzie chorego osłabić może. Zwyłanie konsilium nastąpić może jedynie za poprzednim zawiadomieniem i zgodą lekarza ordynującego.

§ 8. Jeżeli pacjent ma zamiar rozstać się z swym lekarzem, to sprawiedliwość i grzesność nakazuje mu, aby temuż powody skłaniające go do tego kroku wyluszczył.

Powinno się zamawiać lekarza w godzinach rannych, przed jego wyjściem z domu, gdyż lekarzowi zależy na tem, aby wiedział jak rozporządzać swym czasem. Nie należy też wzywać lekarza w tych godzinach, w których tenże zwykł jadać lub sypiać, ani dać mu na siebie czekać, gdyż dla lekarza czas jest drogi. Jedynie w groźnych wypadkach można się udać do lekarza w niezwyklej porze.

Po wyzdrowieniu ma pacjent zachować należyte uznanie za wyświadczone mu usługi, których mu pieniędzmi opłacić przecieć nie jest w stanie....

Przegląd polityczny.

NIEMCY.

Berlin. Rząd podobno postawi parlamentowi — który według świeżych doniesień zwola-

pieczeństwem. Dzieci misnowicie trzymajcie przy sobie, w rodzinie, uczcie ich dobrych obyczajów i zabawy czystej, szlachetnej.

VII.

Tylko religia chrześcijańska podaje dobre prawidła do dostąpienia szczęścia jak wiecznego, tak też doczesnego.

Dotąd pisaliśmy o cnotach, jakie się przyczyniają do szczęścia doczesnego. Wszelako ktoś nas uczy tych cnót i ktoś nam daje siłę do ich wykonywania? Otóż jedynie religia chrześcijańska.

Chcecie mieć na to dowody, oto patrzcie na starożytne pogaństwo, a choć nawet żydostwo. Czy można u nich dostrzedz rzeczywisty dobrobyt doczesny? Największa część ludzi należała do warstwy niewolników, z którymi zwykli gorzej się obchodzono jak ze zwierzętami. A uprzywilejowana klasa wolnych oddana była zmysłowości i samolubstwu. Ale czemu szukać tak daleko? Patrzcie na Turków. Ich religia zaczerpnięta niektóre zasady chrześcijaństwa, w gruncie jednak jest stan ogółu Mahometan. Niewiasty wszystkie są u nich właściwie niewolnicami, służebni-

nym będzie na nowo między 8 a 15 marca — wniosek o pożyczkę nie 12 (jak dotąd głoszone), lecz 21 milionów marek na zwiększenie sił artylerii.

ZIEMIE POLSKIE.

Z Warszawy. W ostatnim rozkazie dziennym oberpolicmajstra warszawskiego czytamy:

„Dołączając listę starozakoanych, poddanych zagranicznych, zamieszkałych w Warszawie bez odpowiedniego pozwolenia, polecam pp. komisarzom cyrkulowym zniewolić ich do bezwzględnego wyjazdu z granic Rosyi. O terminie wyjazdu, jak również o każdym wypadku powrotu którejkolwiek z wymienionych osób, bez straty czasu należy mnie komunikować.“

ROSYA.

W prowincjach nadbałtyckich państwa rosyjskiego na niesłychane zanosi się położenie, a Rosya przez taką gospodarkę zaczyna tracić resztę szacunku i przychylności u ludności. Gdy tak dalej dzieć się będzie to i ta reszta zupełnie zginie, a wolność dotychczasowa zupełnie ustanie.—Tak się skarży berlińska „Kreuz-Ztg.“ na przyjaciół Moskali. Rozgniewana ona o to, że cenzura rosyjska największej w tych prowincjach gazecie „Rigaer Ztg.“ na 8 miesięcy zakazała ogłoszeń.

Wiadomości miejscowe i potoczne.

Bytom. Zamiecie śnieżne, częstokroć gnane potężnym wichrem, zasypują kraje Europy. Pociągi na kolejach żelaznych wszędy grzęzną w śniegu, opóźniają jazdę, która miejscami ustaje zupełnie na dni kilka.— Między innymi z Galicyi dochodzą sła wieści o szkodach wyrządzanych przez śniegi.— Zaowu grożą powodzie.

— Dla tego że miasto nasze liczy już 25,000 dusz, a nawet obecnie blisko 27,000, czyni starania, aby było niezależne od zarządu powiatowego i tym podobnych niewygod i utrudzeń, a przedewszystkiem mniejszych wydatków. To samo zamysła zrobić i Kr. Huta, która obecnie liczy przeszło 20,000 dusz.

camii chuci prawie zwierzęcych. A i mężczyźni są ślepymi narzędziami tyrańskiej woli sultana i jego urzędników. Ale nawet i tak daleko sięgać nie potrzeba, aby się przekonać, że nię chrześcijaństwo jest podstawą prawdziwego dobrobytu. Patrzcie na nowomodnych pogan u nas. Jakże wyzyskują uboższą klasę ludności! Liberalowie korzystali z zamieszania, wznieconego przez walkę kulturalną, aby się ze szkodą innych z bogacili. Dość wymienić szkaradne grynderstwa, przez które średnia warstwa ludu swój krwawo zapracowany grosz potraciła.

Na to, że szczerą religijność wedle zasad chrześcijańskich jest podstawą szczęścia doczesnego, mamy też dowód w Piśmie św. Paweł św. pisze: „pobożność do wszystkiego jest pożyteczna, jej dana obietnica żywota, który teraz jest i przyszłego“, a więc szczerą pobożność sprawia i szczęście doczesne i wieczne.

Pierwszą przyczyną tego jest, że tylko chrześcijaństwo uczy nas tych wielkich prawd, które odhronić słabych przed wyzyskaniem ich ze strony możniejszych, pokonać samolubstwo i zaszczerpić prawdziwą obyczajność i cnotę.

(Ciąg dalszy nastąpi.)

leż, świat nieczysty śmieje się zeń. To zabójcze zasady, które Bóg i ludzie czystego serca ze wstrętem potępiają; które jednak schlebiają naturze zepsutej, grzesznej i dla tego chętnie są przyjmowane. Ztąd to pochodzi, że wielu nie uważa wcale za coś złego lekkomyślne swiżki i lekkomyślne małżeństwa. Oby te szkaradne zasady nigdy nie były waszemi!

Drugim środkiem szerzenia nieobyczajności i niemierności są niezliczone okazje wszędzie się znajdujące, aby zwodzić lud, mianowicie młodzież do rozwziętości. Nie masz dziś żadnych granic ani co do liczby takich miejsc i okazji, ani ze względu na niebezpieczny i brudny ich rodzaj. Obyczaj czysty i nieczystszy, dawniej powszechny w narodach, źródło obfite tylu innych cnót i szczęścia ludzi, zachowany miejscami tylko w niektórych rodzinach; ze życia publicznego prawie wygasny. Tu wolno każdemu śmiaćtemu bezwstydomi, każdemu brudowi, byle tylko pewne przepisy zachował, publicznie się pokazywać, aby obyczaj ludu psuć i zatruwać. Aby się zaraził we choroby nie szerzyły, temu pilnie zapobiegają, szerząca się zaraza ducha i serca żadnych nie znajduje przeszkód. Nieobyczajne obrazy, książki, budy, widowiska, teatry i t. d., zalegają bez przeszkody cały kraj, miasta i wsie, psują lud i szerzą zepsucie we wszystkich warstwach społeczeństwa.

Strzeżcie siebie i dzieci przed tem niebez-

z Zabrze. Pringsheim z Bytomia ma zamiar rozszerzyć sieć linii kolei konnej z Koksplacu do hutby Redena.

Miechowice. Tutejszą nową aptekę, własność Krausa, nabył Paweł Lange z Wrocławia za 78,000 mk.

Racibórz. Niżej podpisany Zarząd piewadnia, iż posiedzenia nadzwyczajne odtąd w każdą Niedzielę po piętnastym, a nie jak dotąd, w każdą Niedzielę po pierwszym się odbywać będą. Zarząd Towarzystwa Polsko-Górnośląskiego.

Pyskowice. Tutejsi rzemieślnicy bronią się przed zagrą żłarmarków, jak to postąpiło już sobie miasto Opole. W tym celu odbędzie się tu zebranie 4 marca wszystkich rzemieślników i wysłaną będzie prośba do nadprezydenta we Wrocławiu.

Pilchowice. Tegoroczny egzamin nauczycielski odbędzie się 26 i 27 marca. Przyjmowani są będą nowi kandydaci 28 marca. Drugi egzamin nauczycielski trwać będzie od 25 do 28 września t. r.

We Wrocławiu dnia 23 b. m. o godzinie 9 i pół ściał kat Krauts z Berlina, głowę mordercy Krahlowi.—W tym samym dniu w Hamburgu ściał głowę mordercy Dauthowi.

Kluczborek. Dnia 26 t. m. byłby się tu stał wielki wypadek na kolei żelaznej przy przybyciu pociągu osobowego z Bytomia, gdyż pękło kole u wagonu pakunkowego, który zgnieciony został, a w nim dwie osoby pokaleczone zostały.

W tych dniach przybyło na tutejszy dworzec 8 fur z jajami z Polski; na każdej furze było 10 kist, mieszczące w sobie po 24 kopy, czyli razem 1,920 kop, które odeszły do Berlina.

Rozmaitości.

Z Paryża donoszą, że Sekwana silnie wezbrała; w bliskości brzegu znajdujące się budynki wystawowe są zalane. Pawilon hiszpański, gmach dla środków odżywczych, pawilon panoramy morskiej są bardzo uszkodzone; dalsze przybieranie wody, czego się nie spodziewają, nie zagrożi wystawie, ale ją opóźni. Wiele z mniejszych budowli grożą już teraz zawaleniem; niżej położone dzielnice Paryża i okolice są zalane, mianowicie Autenil i mała część Asnières.

Z Magdeburga wysłano niedawno kolejną tramwaj ze zwiekami do Rosji. W pobliżu Terumia usłyszał nagle szafner w wagonie, w którym tramwaj stała, stukanie i dał znak do zatrzymania pociągu; nie znalezione atoli nic podejrzane i sądzono, że szafnerowi pod wpływem alkoholu coś się przysniło. Tymczasem podczas dalszej podróży stukanie się znów powtórzyło. Zatrzymano ponownie pociąg, a gdy wielce tramwaj podniesiono, wyskoczył rzekomy trup z tramwaju i zaczął uciekać, lecz go przytrzymało. Przy dalszym badaniu okazało się, że tym sposobem chciano do Rosji przemycić przedmioty ze złota wartości około 24.000 marek.

Towarzystwo ku zwalczeniu rozwiązości. Pod tą nazwą w Skandynawii już od dawna istnieje towarzystwo, które sobie za godło obrało „Biały krzyż.“

Członkowie obowiązani są: 1) Żyć w czystości. 2) Dla kobiet okazywać winne uszanowanie i chronić je od upadku i nierządu. 3) Powstrzymać i usuwać nieprzyzwoite rozmowy, żarty, śpiewy, wymysły i przekleństwa. 4) Rozszerzać zasadę, że mężczyźni w tym samym stopniu powinni żyć w czystości i niewinności jak kobiety. 5. Każdy członek obowiązuje się w swym kółku

pracować w duchu powyższych zasad i nakłaniać swych bliźnich, aby byli według reguł powyższych.

Klasztor Heiligenkreuz. Benedyktyni klasztoru Heiligenkreuz, pod Badnem, położonego tuż obok zameczku Meyerling, mają podobne zamiar zameczek ów odkupić. Zakonnicy z Heiligenkreuz zażywali oddawna sławy uczonych. Klasztor to bardzo bogaty, w jego pokojach gościnnych wiszą nader drogie i cenne obrazy starej szkoły wiołkiej; w jednej z sal mieści się biblioteka, zawierająca wiele starych rękopisów, pisanych na pergaminie. Na suficie sali bibliotecznej wymalowano widok winnic klasztornych na Węgrzech. O powiększeniu biblioteki Benedyktyni z Heiligenkreuz są tak dbali, że bibliotekarzowi nie oznaczają wcale sumy, jaką wydać może na bibliotekę. Z kasy klasztornej czerpie on tyle, ile potrzeba.

Kurs pieniężny.

Za Rubla płacę - - - - - 3 M. 18 1/2 fca.
Za Guldena - - - - - 1 „ 68 1/4 „

Wykluczona wszelka wątpliwość.

Wysoko stojące osobistości i lekarze potwierdzili siłę leczenia Warner'a Safe Cure jako wielce skutkujący środek leczniczy w chorobach nerek, wątroby, organów moczowych, puchliny, suchego bólu i reumatyzmu.

Nic tak więcej nie skutkuje przekonywająco, jak prawdziwe dowody. — Każdy który zdrowia bardzo szanuje nie będzie się ociągał tego lekarstwa zażywać.

Berlin, 27 grudnia 1888.

Mam sobie za obowiązek, Jemu wypowiedzieć moją podziękę za dobry skutek, który był z lekarstwa Warner'a Safe Cure, użytego przy mojej żonie.

Taż była dłuższy czas obłożnie chorą na reumatyzm, a najlepsze i przy największej opiece starania były bez skutku, aż przyjacielska dama, która także z dobrym skutkiem używała Warner'a Safe Cure, użycie tegoż środka poleciła.

Po użyciu 6 flaszek, okropne cierpienia całkiem ustąpiły, a obecnie cieszy się czestym zdrowiem. Jego wysmienity środek będą więc wszystkim moim znajomym gorąco polecać.

Unizony

von Drygalski,
Generał dyw. E. ces.OTTOM. armii,
Adjutant Jego Ces. Mości sultana.

Potsdamerstr. 104.

Ehrenfeld-Cöln n. R., 6 stycznia 1889.

Sprawa mi to przyjemność, mogąc Mu donieść, że Jego wyborny środek leczniczy Warner'a Safe Cure, mnie z długoletniego cierpienia wielkiego wątroby i nerek, połączonego z febrą i słabościami nerw, bezsenności i braku apetytu, ociążałości, boleści głowy, zawrotu i cierpień w członkach uwolnił. Wszelkie środki były daremne. Przed niejakim czasem radził mi pewien lekarz zaprzyjaźniony użycie Warner'a Safe Cure.

Korzystałem z dorady i już po użyciu jednej flaszki nastąpiło widzialne polepszenie, i ulga w cierpieniach. Ogólna słabość ustępowała, nastawał coraz to lepszy sen, apetyt, a dziś gdy to piszę, czuje się jakbym był nowonarodzony! Jeżeli to czynię, że donoszę o skuteczności tak wielkiej Warner'a Safe Cure to nie pochodzi z tej przyczyny, aby mu oddać prawdziwie przynależną część, ale dla tego, aby również cierpiącym zwrócić uwagę na tak sławnie skutkujący środek.

Niechże ten wyborny preparat wiele, jak najwięcej przynosi ulg cierpiącym. To jest życzenie Jego unizonego
Peter Balthazar,
Weyerstr. 21. b. nauczyciela i korespondenta do gazet.

Bamberg, 4 kwietnia 1888.

Niniejszem donoszę Mu, że od lat ośmiu cierpiałem na chorobę nerkową. Moja uryna była przepelniona piaskiem i białkiem, w ogóle były wszelkie oznaki tejże choroby. Już prawie straciłem wszelką nadzieję, że kiedyś wyzdrowieję, gdyż w ostatnim czasie nawet już i stać dobrze nie mogłem. Przypadkiem dostała mi się do ręki Jego broszura Warner'a Safe Cure i zaraz po użyciu dwóch flaszek, moje położenie nad podziw stało się widoczne tak, że znów mogłem przystąpić do mej dawniej pracy, a dziś po użyciu dwudziestu flaszek jestem znów całkiem zdrow, dla tego moim staraniem Jego lekarstwo tak skuteczne wszędzie polecać.
S. Schornstein,
Weidendamm 1. majster szewski.

Langeln b. Wasserleben, 11 października 1887.

Donoszę Mu unizenie, że Warner'a Safe Cure siodlarzowi panu Hofmeister w chronicznym katarze, organach moczowych wielką uczyniły przysługę, jak nierównież zarządcy panu Libbod w cierpieniach wątroby.
Fr. Boettcher, lekarz.

(NADESLANO.)

Dla robotnika i dla robotnicy, którzy swój chleb powierza pracy rąk zarobić sobie muszą, są zakłócenia zdrowia ze stratami połączone, dla tego muszą pamiętać, aby takowym zapobiedz, a jeżeli się pokaza natychmiast zwalzać. Środkiem takim, który dla swej taniałości (dzienna kosztą wynoszą 5 fen.) i dla przyjemnego a pewnego skutku pomiędzy robotnikami cieszy się jako środek domowy szczególnie wzięciem, są Rich. Brandta pigułki szwajcarskie. Nabyć je można w aptekach pudełko po 1 mk.; okazały się one już od 10 lat znakomitym środkiem domowym we wszystkich wypadkach, które są następstwem zakłócenego trawienia i odżywiania, znużenia członków, zmniejszenia, braku apetytu, zawrotów, obstrukcji z ścieżeniem w żołądku itd. Należy być zawsze ostrożnym, aby otrzymać prawdziwe aptekarska Richarda Brandta pigułki, a nie fałdne naśladowstwa.

DLA GLUCHYCH

Pewna osoba, która prostym środkiem od 25-letniej głuchoty i szumu w uszach wyleczoną została, jest gotowa, opis tego środka w języku niemieckim tyż samym sobie tego bezpłatnie przesłać. Adr.: J. H. NICHOLSON, Wien IX, Kollingasse 4.

Hamburg, 15 grudnia 1888.

W interesie cierpiącej ludzkości uważam sobie za obowiązek donieść Mu, że ja po użyciu 10 flaszek Warner'a Safe Cure, od moich ustawicznych cierpień, które trwały około lat 9, i wyniszczyły me siły, a do tego ościsłe przystępowało ubezwładnienie prawej części twarzy, całej strony ciała po lewej stronie itp.—nareszcie nastąpiło całkowite sparaliżowanie i cierpienia całego ciała, wstrzymywania się odchodu uryny, połączone z wielkimi boleściami, miganie się przed oczyma, a to także wpływało na organa myślenia i wymowę, a pomimo tak rozpaczliwego położenia całkiem wyleczony zostałem. W długim tym czasie cierpieć byłem także leczony przez różnych lekarzy, lecz nadaremnie, tak, że z wiosną 1887 roku musiałem nastąpić pensjonowanie jako urzędnika, pomimo dopiero 45 roku życia. Zasyłając Ci szlachetnie H. H. Warner moją serdeczną podziękę i zapewnienie wielkiej wdzięczności, upraszam łaskawie wiadomości tę rozgłosić w pismach w interesie cierpiącej ludzkości. Do wyjaśnienia tej sprawy zawsze gotów.

Z uszanowaniem

H. G. Boness, pens. urzędnik policyjny.

Weiden-Allee 59.

Monachium, 26 lipca 1888.

Donoszę Mu unizenie, że Jego Warner'a Safe Cure przy natarciwych i uciążliwych cierpieniach nerkowych i organów urynowych wielką uczyniły przysługę. Na piśmie należy zapytanie, albo ustnie z chęcią dam objaśnienie każdemu cierpiącemu.
Bergerstr. 25.

Mich. Blumberger.

Hilden, prow. nadreńska, 25 lipca 1888.

Moja bratowa była bardzo niebezpiecznie chorą, cierpiała od 5 miesięcy na zapuchnięcie wątroby i największe przy tem boleści, które często po godzinach śpiąco ustępowały, oprócz tego puchlina występowała po całym ciele i codziennie wemity z słońca i pokarmem. W ostatnich czterech tygodniach nie mogła już ani pić ani jeść, a żołądek nie chciał przyjąć różnych używanych lekarstw. Wszelkie lekarskie środki miały nawet skutek przeciwny. Cierpienia te zwiększały się z dniem każdym, a położenie chorej było nad wyraz pożalowania godne. Zaczęłam więc podawać w ostatniej nadziei Warner'a Safe Cure, a po użyciu kilku łyżek już było lepiej, gdyż ustały wemity, tak więc pomalą powracała znów zdrowie ku odzyskaniu sąsiadów, a po użyciu 1 1/2 flaszki Warner'a Safe Cure, już choroba usunięta, tak, że obecnie moja bratowa cieszy się najlepszym zdrowiem.
B. Boeka.
Powyższe objaśnienie potwierdzam osobiste i uważając jedynie Warner'a Safe Cure moje tytoja.
Wdowa Tückmantel.

Neuenbürg, (im Würtemb. Schwarzwald.)

Czynię najunitętsze doniesienie, że córka majstra noty Strecker'a, która dłuższy czas cierpiała na chroniczne cierpienia nerek, a przezemnie i innych lekarzy różnych używała środków tak aleopatycznych, jak homeopatycznych, aż wreszcie przez środek leczniczy Warner'a Safe Cure wyleczoną została.

Oberamtsarzt Fischer.

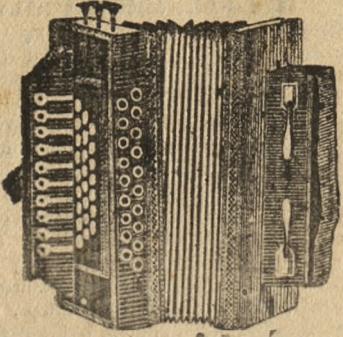
Warner'a Safe Cure jest do dostania w aptecce Herzberger'a w Katowicach (Kattowitz.)

2 lajorki 6 do 8 sztuk grające, są tanio do sprzedania u
Fr. Pinkowskiego, księgarza.
Królewska-Huta, Kronprinzstr. 77.

Równocześnie polecam łaskawej pamięci mój wielki

SKŁAD
skrzypcy,
klawirne-
tów,

SKŁAD
cytr,
skrzynie-
czki gra-
jące itp.

harmóników,

Po kielbasie napijma się!

Kielbasówka,

wyborna wódka żołądkowa.

J. Russaka w **Kościance**
(Kösten-Bez. Posen.)

PREMIOWANA:

w **Liverpulu 1896** pierwszym medalem,
w **Adelajdzie 1897** złotym medalem,
w **Brukseli 1898** krzyżem nagrody,
w **Barcelonie 1898** srebrnym medalem.

Do nabycia w cenie **75 fen.** i **1,25 mk.** u pana **Feliksa Przysskowskiego** w **Reckertzu**.
Poszukajcie się więcej sprzedaży.

Profes. Dr. Liebers,
Nerven - Elixir.

Nieprzerwany przy słabościach nerwowych jak też: w stani słabości, boleściach głowy, bicia serca, lęliwościach, złemu usposobieniu, braku apetytu, zniemotrawieniu i innym dolegliwościom odżywności i t. p.

Obszernej w dołączonym do każdej flaszki prospekcie.

Nerven-Elixir nie jest żadnym środkiem tajemniczym, gdyż do każdej flaszki dołączony opis części składowych.

Do dostania prawie we wszystkich aptekach fl. 3 Mk., 5 Mk. i 9 Mk. Na próbę flaszka po 1 1/2 Mk.

Książkę „Krankentrost“ prześlę każdemu darmo i opłaconą. Zamówić ją sobie przez kartę pocztową wprost albo w składach.

Główny skład H. Schulz, Emmerich.

Do dostania także: w Bytomiu: Stara apteka; w Tarnowskich Górach: w aptece Eskulapa; w Katowicach: w aptekach, jak i we wszystkich aptekach Śląskich.

Wielka wyprzedaż!

Bytom. Ulica dworca kolei żelaznej. Nr. 42. przy Poczcie.

M. KAMM, majster stolarski.
Po cenach fabrycznych.

i brzoźowego.

z drzewa: orzechowego, wiskoniowego

mebli, luster i mebli wyszlifowanych

W szkółce budowy mogę dostać

Wielka wyprzedaż!

Polecam Szanownej Publiczności łaskawym względem moją

Fabrykę Cygar

obfitującą w wyborny towar. — Kto bowiem komus zrobić zamysła prezent z dobrych a tanich cygar, niech przybędzie, a przekona się o prawdzie.

Przy tej sposobności zwracam uwagę Panom Oberżydom na moje tanie, a znakomite cygara.

Józef Fielauß, fabryka cygar

w **Bytomiu** [Beuthen O.-S.], ulica dworca kolei żelaznej Nr. 7.

Tylko prawdziwy
z tą marką ochronną

Hustie-Nell

na kaszel, ochrypłość,
ból szyi i piersi, ko-
chlusz.

**Wyskok słodowy
i karmelki.**

L. H. Pietsch & Co., Breslau
(Wrocław.)

Do dostania: w **Bytomiu** u pp. J. Duebecke i A. Hoppe.
W **Katowicach** u p. Alb. Hanke. — W **Mysłowicach** u aptekarza p. W. Kasta ra — W **Gliwicach** u pp. Herrn. Simon i E. Langer. — W **Królewskiej Dunci** u pp. J. Sellman'a i M. Sachs'a. — W **Mikotowie** u J. Domina — W **Szarleju**: u aptekarza Ludw. Bubla.

CZERWONA APTEKA

w **Poznaniu**, Stary Rynek 37
poleca

1) Krople św. Jakóba. Doświadczony jako nadzwyczaj skuteczny przeciw cierpieniom żołądkowym, złemu trawieniu, katarzom żołądkowym i słabości, cena po 1 m. i 2 m.

2) Dr. Rossa balsam i życia esencja, usuwająca bólesci żołądka, niestrawność i ból brzucha, butelka 50 fen. i 1 m.

3) Krople i herbata krew oczyszczająca, po 75 fen.

4) Esencja i maść na oczy, usuwająca bólesci i wzmacniająca wzrok, cena 1 marę

5) Ruski balsam spirytusowy, przeciwko reumatyzmowi i udarowi, but. 50 fen. i 1 marę.

6) Prof. dr. Hebra maść na liszaka [Blei Crème].

Maść ta jest nadzwyczaj gojącym środkiem przeciw liszajom, skórnej ostrości, zapaleniu skóry, cieczy solnej (Salzfuss, krostom gorączkowym), węgrom skórnymi i w ogóle przeciw wszelkim gatunkom nieczystych skórnych wyzutów. Prócz tego, jeżeli się maść ta, na zapaloną rękę przyłoży, sprawia wielki skutek oraz poskramia na podszewie nagromadzone, szkodliwe i twardniejące, a wielkie wybijające pocenie nóg fl. 1 i 2 marki.

7) Radlaunerski środek specjalny przeciwko całkowitemu zniszczeniu nagniotków, zżeszczeniu skóry etc. fl. 60 f. z penazlem.

8) Karmelki z rawlone babką, nadzwyczaj skuteczne na kaszel, chrypkę i z flegmieniem, paczka po 30 fen., pudełko po 50 fen.

9) Miód zaprawiony koprem, sok na kaszel, przyjemnego smaku, butelka po 50 fen. i 1 marę.

Restauracya

„Bergkeller“

dla wesół odstępu-
je swoją

salę darmo.

Bytom. **A. Hirschfeld.**

BAHNHOF - HOTEL

(E. Noak.)

Najwygodniejszy dla
podróżnych.

Pokoje od 1,50 M.
Pertyer przy każdym
pociągu.

Książeczka oprowaa

Św. Alojzego

jest do nabycia u p. Alb. Zieh
w **Bytomiu**, za cenę 1 M.
z przesyłką pocztową 1 M. 10 fen.

C. ADAMSKI
POZNAŃ
BAZAR.

Sprzedził czapki mego fabry-
katu na Gorny Śląsk powierzyłem
p. J. Rohner'owi w **Bytomiu** i pole-
cam takowe po cenach fabrycznych.
C. ADAMSKI, Poznań Bazar.

Odwodzę się na powyższy adres,
polecam znane czapki p. C. Adama-
skiego z Poznania po cenach fa-
brycznych jako to:

Nr 1 po 3,50 M. | Nr 3 po 2,50 M.

" 2 " 3,00 — | " 4 " 2,00 —

J. ROHNER w Bytomiu.

NASIONA!

koniczyna, traw,

buraków, mar-

chwi, etc., nasio-

na warzywne,

ogrodowe, kwia-

tów etc.

poleca tanio

SKŁAD NASION

B. HOZAKOWSKI,

Toruń (Thorn).

Ilustrowane cenniki na żądanie franko.

Franc. Lotzel

w **Bytomiu** ul. Dyngos przy
Bulewarze Nr. 32

poleca wielki swój skład

żelaza, wszelkich wyrobów z żelaza,
ocel, blachy itp. jak i różne ma-
szyny gospodarcze.

Polecam po najtańszych cenach mój wielki
skład pięknie palących się

Cygar

1 kista (100 sztuk) po 2, 2,25, 2,50, 2,70, 3, 3,10, 3,30,
3,60 i t. d. i t. d.

Prawe wina

od najtańszego do najwyborniejszego gatunku.

Bytom.

FR. ZAWISCHA.

Obok starego kościoła farnego, ulica tarnowicka Nr. 36.

Fabryka pianinow

A. Klose w Brzegu (Brieg),

Schlossplatz Nr. 9,

poleca fortepiany i pianina najlepszego fabry-
katu, wieloletnia gwarancja, na odpłatę
przeważa

1. Koncertowe pianino 850 M
2. Bondair pianino 675—700 M
3. Gabinetowe pianino 575—600 M
4. Szkołowe pianino 475 M
5. Angielski krotki fortepian od 1,000—1,500 M

Wierzech:
orzechowe
drzewo albo
podobień-
stwo do he-
banowego.

Dobre a używane instrumenta

są także na składzie.

Szanownemu Duchowieństwu i panom nauczycielom dam
jeszcze większe i korzy tnie ustępstwa

**Hajery, przedni robotnicy, jak i
robotnicy dzienni**

najdają stale i optykające się zatrudnienie.

Braunkohlenwerke Weisswasser i Lausitz.
Zarząd.

Baugewerk-, Maschinen- und Mühlenbau-Schule

Neustadt in Mecklenburg. Auskunft durch den Director